

Idees

Sense autoestima



Vicenç Villatoro

Podria ser la seqüència per començar una pel·lícula: en el mateix moment que es tornava a encendre la gran torxa dels Jocs Olímpics de Barcelona per commemorar-ne els quinze anys de l'inici, una part de la mateixa ciutat estava a les fosques després de més de 48 hores d'apagada elèctrica. No és clar si la pel·lícula és una comèdia sarcàstica o una evocació nostàlgica i malenconiosa del desencant. En qualsevol cas, el record del moment en què una ciutat i un país van viure una eclosió d'optimisme i autoestima arribava en el precís instant en què la mateixa ciutat i el mateix país viuen en un moment de malestar visible i d'autoestima baixa, perquè hi ha la sensació que res no funciona.

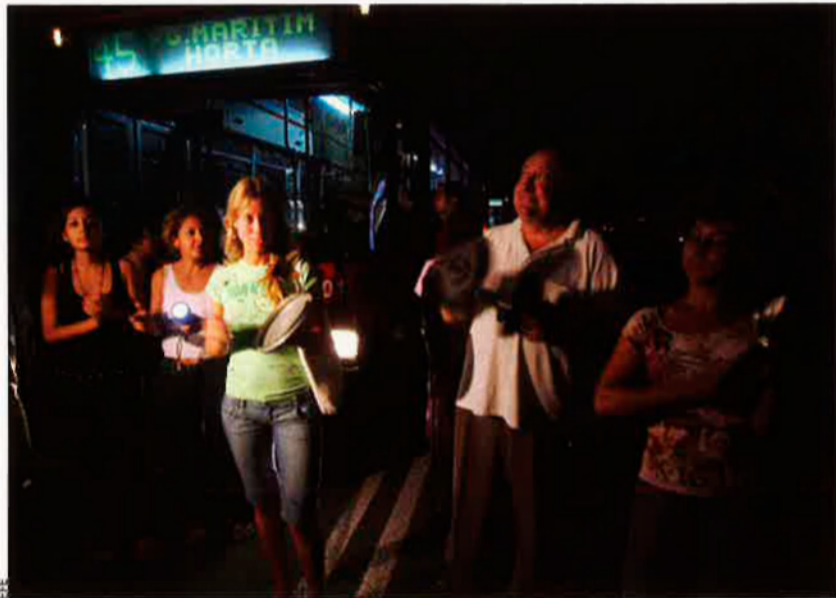
L'apagada de Barcelona arriba en l'aniversari del col·lapse de l'aeroport del Prat, barrejada amb la crisi absoluta del sistema ferroviari de rodalia i quan la memòria del sot del Carmel fa que la ciutadania senti pànic davant la paraula *túnel*. Una frase repetida una vegada i una altra pels afectats va ser: ens pensàvem que érem al primer món i resulta que som tercer món. Fa quinze anys ens pensàvem, amb els Jocs, que érem capaços de tot i ara tenim la sensació que res no funciona com caldria.

Últimament es parla molt de la crisi del catalanisme. Pot ser que tingui relació amb tot això? Dit d'una altra manera, és possible que hi hagi un nacionalisme positiu, constructiu, si no hi ha autoestima? El catalanisme polític va néixer fa cent anys des de la idea que Catalunya no tan sols era diferent, sinó que podia ser capaç de fer les coses millor. Va néixer en una Catalunya més industrialitzada que no pas Espanya, més moderna, més europea, amb més progrés i amb més benestar. És a dir, va néixer en un període d'alta autoestima. Pot ser que allò que avui el faci trontollar sigui l'autoestima baixa? Probablement només poden ser positivament nacionalistes els pobles que creuen en ells mateixos. No pas que es creuen millors que els altres. L'autoestima no és un complex de superioritat. Simplement, creuen en les seves forces i les seves capacitats.

Algú em podria dir que hi ha una alternativa a l'autoestima, en els fonaments del nacionalisme: el greuge. Pot ser que generin un fort component de cohesió i un afany reivindicatiu potents els pobles que, encara que no tinguin una gran confiança en ells mateixos, se senten maltractats pels altres. És cert, tot i que aquesta sensació de greuge ha d'anar acompanyada d'un mínim de confiança en ells mateixos. I, en tot cas, un nacionalisme només del greuge difícilment tindria els elements constructius i d'empenta creadora que ha tingut el catalanisme al llarg de cent anys. Però és que, a més, a la societat catalana d'avui no tot és greuge.

M'explico. En tot allò que no funciona endevinem, com a catalans, el rastre d'un greuge: un estat que no inverteix a Catalunya, que ha optat per Madrid, que vol substituir el

motor econòmic de la península. Que escanya l'economia catalana en allò que és a les mans i entre les obligacions d'un estat modern, les infraestructures. Darrere de cadascun d'aquests problemes concrets hi ha una institució de l'estat o una empresa que porta al nom la E d'Espanya, des d'AENA fins a REE. Aquesta sensació de greuge hi és, i és justificada. Però al mateix temps la societat catalana pensa i sap que alguna cosa es fa malament també a Catalunya. Que no és un problema només d'hostilitat de l'estat. Que la societat catalana està endormiscada, ha perdut ambició i capacitat de resposta, que molt sovint sembla preferir la comoditat conservadora que no pas el risc. Una societat que sembla resignada a posar davant els serveis i no pas la producció, que renega de la industrialització que li ha donat benestar, que estaria disposada a esdevenir un balneari plàcid i amable, però improductiu.



A l'apagada, per entendre'ns, hi conflueixen tres coses, d'una manera asimètrica. Una, sobretot, l'hostilitat d'un estat que inverteix a Catalunya molt menys d'allò que hi recapta. Una altra, l'actitud de la societat catalana, que s'estima més no tenir infraestructures bàsiques que no pas veure com se li espatlla una mica el paisatge que contempla des de la finestra de la segona residència. Encara una altra, la ineficàcia d'unes institucions catalanes, que no generen confiança, que desapareixen quan van mal dades i que alimenten l'abstenció per la via d'abstenir-se també elles mateixes.

Pot haver-hi nacionalisme sense autoestima? Doncs és difícil. I a Catalunya l'autoestima està baixa. M'avanço a alguna rèplica que arribaria: no, no crec que el tripartit sigui la causa d'aquesta baixada de l'autoestima. Tinc més aviat la sensació que n'és l'efecte.

Escriptor